

TÜRK SOYLU YABANCILARIN TÜRKİYE'DE ÇALIŞMA HAKKI VE UYGULAMADA KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

RIGHT TO LABOR IN TURKEY OF FOREIGNERS OF TURKISH ORIGIN AND PROBLEMS THAT THEY CONFRONT IN PRACTICE

Salimya GANİYEVA*

Özet: Çalışma hakkı, herkesin arzu ettiği bir iş ve insan onurunu koruyacak bir gelir ile yaşamını sürdürmeyi güvence altına alan bir temel insan hakkıdır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 23. maddesinde çalışma hakkı şu şekilde ifade edilmiştir: “...her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına... hakkı vardır”. Hükümden de anlaşıldığı üzere, çalışma hakkının, herhangi bir ayırım yapılmaksızın, herkese tanınacağı güvence altına alınmıştır. Benzer hüküm diğer bazı uluslararası belgelerde de yer almaktadır.

Uluslararası metinler yanı sıra, ulusal anayasalarda da çalışma hakkı bir temel insan hakkı olarak kabul edilmiştir.

Nitekim Türkiye’de de çalışma hakkı 1982 tarihli Anayasa’nın 48. maddesi ile güvence altına alınmış ve maddede şu hükme yer verilmiştir: “Herkes dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetine sahiptir...”. Bu madde hükmünde yer alan “herkes” kavramı ile yine şahıslar arasında herhangi bir ayırımı yapılmadığı ve eşitlik esastan hareket edildiği görülmektedir. Dolayısıyla, herkes kavramı kapsamında, vatandaşların yanı sıra, yabancılar da yer almaktadır. Bu da demek oluyor ki, yabancıların da Türkiye’de çalışma hakkı söz konusu olmaktadır.

Ancak çalışmamız yabancı gerçek kişiler kapsamında yer alan Türk soylu yabancıların Türkiye’de çalışma hakkı ve bu hakkı icra ederken uygulamada karşılaştıkları sorunlarla sınırlı olduğundan, değerlendirmelerimiz de bu yönde yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türk Soylu Yabancılar, Türk Soylu Yabancıların Çalışma Hakkı, Anayasa, 2527 sayılı Kanun, 2527 sayılı Kanun’un Uygulama Yönetmeliği

* Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı, s.ganiyeva@atauni.edu.tr

Abstract: Labor right is a fundamental human right which guarantees to have a job everybody desires and a life with an income which protects human dignity.

Labor right is explained in 23rd article of Universal Declaration of Human Rights like this: “...Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable conditions of work”. As it is understood from the provision, labor right is guaranteed for everybody without making any discriminations. Same provision is present in some international documents.

Labor right is accepted as a fundamental human right in national constitutions as well as in international documents.

Thus, labor right was guaranteed with 48th article of 1982 Constitution and this provision set forth: “Everybody has the right to work in desired place and a freedom of contract”. With the word “everybody” in this provision it is seen that there is no discrimination among the people and the function of principle of equality. Hence, foreigners are in the scope of “everybody” as well as citizens. This means that foreigners also have the labor right in Turkey.

However, as our study is limited with labor rights of foreigners of Turkish origin and the problems they face while they carry out this right in Turkey in the concept of foreign natural entities, our evaluations will be in this direction.

Keywords: Foreigners of Turkish Origin, Labor Rights of Foreigners of Turkish Origin, Constitution, the Law No 2527, Governing Regulations of the Law No 2527

GİRİŞ

Temel insan hakları kapsamında yer alan çalışma¹ hakkı, taşıdığı önem nedeniyle uluslararası belgeler yanı sıra, ulusal mevzuatlarda da düzenlenmiştir.

Uluslararası belgeler kapsamında, başta 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi² olmak üzere, çalışma hakkı 1950 tarihli İnsan

¹ Bulut’a göre, çalışma, “bir yönüyle devletin saygı göstermesi gereken negatif bir özgürlük, diğer yönüyle, yeri geldiğinde kişilere yüklenebilecek bir ödev, bir başka yönüyle de herkesin bir iş elde etmeye hakkı olduğunu ifade eden bir haktır”, Nihat Bulut, Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009, s. 132.

² RG: 09.11.1982-17863. İngilizce metin için bkz.: <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme³ ve diğer bazı uluslararası belgelerle⁴ de güvence altına alınmıştır.

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 23. madde hükmüne göre: "1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır. 2. Herkesin, herhangi bir ayırım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır. 3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır". AİHS'in 4. madde hükmü ile de kölelik ve zorla çalıştırılma yasaklanmıştır.

Uluslararası metinlerdeki kabule rağmen, hemen her devletin yabancıların çalışma hak ve özgürlüklerini belirli sınırlamalara tabi tuttuğu görülmektedir. Hemen her devlet, ülkesinin ekonomik durumunu, kamu düzeni, kamu yararı, kamu sağlığı, çalışma hayatının korunması gibi gerekçelerle yabancıların çalışmasına bir kısım sınırlamalar yapılabileceği hususunda pozitif düzenlemelere hükümler koymaktadır.⁵

Konuya Türk hukuku açısından yaklaşıldığında, Türk hukukunda da çalışma hakkının 1982 tarihli Anayasa⁶ ile güvence altına alındığı ve konunun diğer kanun ve yönetmelikler ile açıklığa kavuşturulduğu görülmektedir.

Ancak Türk kanun koyucu da çalışma hakkını düzenlerken, yabancıların ülkede çalışmasını belirli sınırlamalara tabi tutmuştur. Hatta bazı sınırlamalar, Türkiye'de ikamet eden ve diğer yabancılara

³ RG:19.03.54-8662; Bundan sonra kısaca AİHS olarak anılacaktır. İngilizce metin için bkz.: http://www.thefullwiki.org/Convention_for_the_Protection_of_Human_Rights_and_Fundamental_Freedoms

⁴ Örneğin, Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair 1999 tarihli Sözleşme (RG:08.07.2004-25516).

⁵ Erdoğan Göğer, Yabancılar Hukuku, Sevinç Matbaası, 2.Bası, Ankara, 1976; s. 75; Ayrıca Göğer'e göre, vatandaşın refahı yabancıya nazaran daha üstün olduğu için, "vatandaşların ekonomik varlığını korumak için yabancıların çıkarlarının feda edilmesi mümkündür"; Göğer, s. 75; Vahit Doğan, Türk Yabancılar Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara, 2017, s. 195-196; Bilgin Tiryakioğlu, "Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı", *AÜHF Dergisi*, Ankara 1997, Cilt:46, Sayı:1, s. 80. Tiryakioğlu'na göre de, bazı ülkelerde "kamu yararı" kavramına zaman zaman başvurularak vatandaşların kayırılması amacına dönük sınırlandırmalara hâlâ yer verildiği görülmektedir. Yazarın tabiriyle "vatandaş, çalışma alanında yabancıların rekabetine karşı koruma", Tiryakioğlu, s. 80.

⁶ RG: 09.11.1982-17863.

nazaran daha ayrıcalıklı statüde olan ve çalışmamızın esas konusunu teşkil eden *Türk soylu yabancıların* çalışmasına da getirilmiştir.

Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, *Türk soylu yabancıların* Türkiye’de çalışması ile ilgili 1981 yılında 2527 sayılı Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Meslek ve Sanatlarını Serbestçe Yapabilmelerine Kamu, Özel Kuruluş veya İşyerlerinde Çalıştırılabilmelerine İlişkin Kanun⁷ ve bu Kanunun Uygulama Yönetmeliği⁸ kabul edilmiştir.

Fakat yasal düzenlemeye rağmen, Türk soylu yabancıların çalışmaları ile ilgili uygulamada çeşitli sorunlarla karşılaştıkları da görülmektedir.

Bundan dolayı çalışmamızı Türk soylu yabancıların çalışma hakkı ve bu hakkın icrası ile ilgili uygulamada karşılaştıkları sorunlarla sınırlamayı uygun görmekteyiz.

Ancak, konunun daha iyi anlaşılması açısından aşağıda genel hatlarıyla Türkiye’de yabancıların çalışma hakkına değinilecek ve akabinde esas konuya yer verilecektir.

I. Türk Hukukunda Yabancıların Çalışma Hakkı

A. Yabancı Kavramı

Yabancıların çalışma hakkı ele alınırken, öncelikle, *yabancı* kavramına kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Aslında bir devlet bakımından *yabancı*, o devlete tabiiyet bağı ile bağlı olmayan şahıs⁹ olarak tarif edilebilir.

Ancak Devletler Hukuku Enstitüsü, 1892 Cenevre Toplantısı’nda yabancıyı, “*bir devlet ülkesinde bulunup da, o devlet vatandaşlığını halen iddiaya hakkı olmayan kimse*”¹⁰ olarak tanımlamıştır. Fakat bu tanım, haklı

⁷ RG: 29.09.1981-17473. Bundan sonra kısaca 2527 sayılı Kanun olarak anılacaktır.

⁸ RG:14.01.1983-17928. Bundan sonra kısaca Yönetmelik olarak anılacaktır.

⁹ Türk Hukuk Lügati, Başbakanlık Basımevi, 3. Baskı, Ankara, 1991, s. 79, <https://bozbel.files.wordpress.com/2013/01/tc3bcrk-hukuk-lc3bcgatc4b1.pdf>, Erişim 01.06.2018; Esat Şener, Hukuk Sözlüğü, Seçkin, Ankara, 2001, s. 855, 184; A.Gündüz Ökçün, Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hürriyeti, Sermaye Piyasası Kurulu, 2.Baskı, Ankara, 1998, s. 3.

¹⁰ Osman Fazıl Berki, Devletler Hususi Hukuku, Cilt:1, Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku, Güzel sanatlar Matbaası, 7.Baskı, Ankara, 1970, s. 155; Gülören Tekinalp, Türk Yabancılar Hukuku, Beta, 8.Bası, İstanbul, 2003, s. 6; Aysel Çelikel/Günseli

olarak,¹¹ doktrinde¹² eleştirilmektedir. İlk eleştiri, *yabancı* tanımında yer alan *vatandaşlığını iddiaya hakkı olmayan* ibaresine yöneltilmektedir. Zira bir kişinin belirli bir devlete olan vatandaşlık bağı, bu bağı varlığını “iddia” etmesinden bağımsız olarak var olan nesnel bir olgudur.¹³

İkinci eleştiri ise tanımıda yer alan ülkede bulunma şartına yöneltilmektedir. Zira bir kişinin, belirli bir devlet açısından *yabancı* sayılması için o devletin ülkesinde fiilen bulunması, kuramsal olarak, zorunlu değildir. Yani kişiler, herhangi bir devletin ülkesinde fiziksel olarak bulunmadan da o devletin yetki alanı içinde bir takım haklara sahip olabilmektedir¹⁴ (örneğin belirli bir devlete gitmek için o devletin dış temsilciliklerine vize başvurusunda bulunmak veya kişinin vatandaşı olmayan ülkeye gitmeden de o ülkede miras hakkına sahip olması, vekil aracılığıyla dava açması vs.).¹⁵

Türk hukukundaki *yabancı* tanımına gelince, bu kavram, hem 5901 sayılı ve 2009 tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu¹⁶ hem de 6458 sayılı ve 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda¹⁷ “*Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi*”¹⁸ olarak tanımlanmıştır. Doğan’a göre, *yabancı* kavramı, Türk hukukunda da vatandaşlık unsuru çerçevesinde dikkate alınmıştır.¹⁹

Nitekim *yabancı gerçek kişi* denince, *yabancı devlet vatandaşı, vatan-sız kişi, mülteciler, özel statülü yabancılar, birden çok vatandaşlığı olanlar* (vatandaşlıklardan birisi o ülkenin vatandaşlığı olmamak kaydıyla) anlaşılmakta²⁰ ve bunların Türkiye’de yasal sınırlamalar çerçevesinde çalışma hakkı mevcuttur.

Öztekin Gelgel, Yabancılar Hukuku, Beta, 20.Bası, İstanbul, 2014, s. 17; Bülent Çiçekli, Yabancılar Hukuku, Seçkin, 4.Baskı, Ankara, 2013, s. 26.

¹¹ Çiçekli, s. 26.

¹² Rona Aybay, Yabancılar Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Bası, İstanbul, 2007, s. 11-15.

¹³ Aybay, s. 12.

¹⁴ Aybay, s. 14; Çiçekli, s. 26.

¹⁵ Çiçekli, s. 26; Devletler Hukuku Enstitüsü’nün tarifindeki “ülkede bulunma” ibaresi Ökçün tarafından da eleştirilmektedir; bkz. Ökçün, s. 3, 1.dipnot.

¹⁶ RG:12.06.2009-27256. Bundan sonra kısaca 5901 sayılı Kanun veya TVK olarak anılacaktır.

¹⁷ RG:11.04.2013-28615. Bundan sonra kısaca 6458 sayılı Kanun veya YUKK olarak anılacaktır.

¹⁸ TVK madde 3/1 (d); YUKK madde 3/1 (ü).

¹⁹ Doğan, s. 5.

²⁰ Tekinalp, s. 6.

B. Yabancıların Çalışma Hakkı

1. Anayasa

Çalışma hakkı, 1982 Anayasası’nın 48. maddesinde: “ Herkes, dile-
diği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kur-
mak serbesttir” şeklinde düzenlenmiştir.

Madde hükmünde yer alan “herkes” kavramı ile çalışma hakkı bakımından yabancı ile vatandaş arasında eşitliğin sağlandığı ve bu açıdan herhangi bir ayırımın yapılmadığı belirtilmiştir.²¹ Ancak Anayasanın “Yabancıların Durumu” başlığını taşıyan madde 16 uyarınca: “Temel hak ve hürriyetler, yabancılar için, milletlerarası hukuka uygun olarak kanunla sınırlanabilir”. Hükümden de anlaşıldığı gibi, temel insan haklarından olan çalışma hakkı, Türkiye’de yabancılar için milletlerarası hukuk²² kuralları çerçevesinde kanunlarla sınırlanabilmektedir.

Sınırlamanın milletlerarası hukuka uygun²³ olmasının yanı sıra, kanunla getirilmesi yabancılar açısından bir güvence teşkil etmektedir. Buna göre, bir kişinin dini, rengi veya cinsiyetinden dolayı işe alınmaması, milletlerarası hukukun temel prensiplerine ve Anayasa’ya aykırıdır. Dolayısıyla, yabancıların bu özelliklerine istinaden hiçbir şekilde çalışma yasağı getirilemez. Ayrıca, belirtildiği gibi, yabancıların çalış-

²¹ Vedat Raşit Seviğ, Türkiye’nin Yabancılar Hukuku, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1981, s. 100 (1961 tarihli Anayasanın 40.maddesinde de aynı hükme yer verilmiş idi; RG: 20.07.1961-10859); Nuray Ekşi, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku (Uluslararası Koruma), Beta, 4. Baskı, İstanbul, 2016, s. 229.

²² Milletlerarası hukuk, “devletlerce belirlenen ve iç hukuk kuralları dışında, insanların dünya üzerinde bir arada yaşamalarının zorunlu kurallarını belirleyen davranış kuralları” olarak tanımlanabilir; İlyas Doğan, Devletler Hukuku, Astana Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2013, s. 38; Ya da özetle “uluslararası hukuk kişileri arasındaki ilişkileri düzenleyen hukuk” olarak da ifade edilebilir; Yusuf Aksar, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk, Seçkin, 3. Baskı, Ankara, 2015, s. 22. Uluslararası hukukun kapsamını ise geleneksel biçimde uluslararası antlaşmalar, uluslararası mahkeme kararları, uluslararası örf ve adet kuralları oluşturmaktadır; Doğan, s. 87-121; Aksar, s. 34, Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 52-54. Bunlara ek olarak, son yıllarda daha da özel ve uzmanlık gerektiren uluslararası deniz hukuku, uluslararası insan hakları hukuku, uluslararası ekonomi hukuku, uluslararası çevre hukuku, uluslararası ceza hukuku gibi hukuklar da eklenmiştir; Aksar, s. 35.

²³ Sınırlamanın milletlerarası hukuka uygun olup olmadığı konusuna gelince şu noktalara dikkat etmek gerekir ki, aşağı yukarı “her ülke bazı iş alanlarını kendi uyruklarına saklı tutar, ülkelerin işçi akımını serbest bırakmaları, aralarında bir ortak pazar kurmaları koşuluna bağlıdır, kaldı ki bir ortak pazarda bile yine bazı alanlarda yabancının yerleşme ve çalışma hakkı kısıtlıdır”; Seviğ, s. 101.

ma haklarını kısıtlayan²⁴ kurallar sadece kanunlarda yer almaktadır. Yani, yalnızca TBMM, sahip olduğu yasama gücünü kullanarak Anayasa madde 16 doğrultusunda yabancıların çalışma hakkını sınırlandırabilmektedir.²⁵ Nitekim mevzuatta²⁶ belli iş kolları veya belli meslekler bakımından yabancılar için çalışma yasağı kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, kanun koyucu, Anayasal ilkelere istinaden yabancıların Türkiye’de çalışmasını düzenlemektedir. Bu düzenlemelerden en önemlisi ise 6735 sayılı ve 2016 tarihli Uluslararası İşgücü Kanunu’dur²⁷ ve fakat Kanun’un uygulanmasına ilişkin Yönetmelik²⁸ henüz yayımlanmamıştır. Bunun yanı sıra, yabancıların Türkiye’de çalışmaları ile ilgili çeşitli yasal düzenlemelerde²⁹ de hükümler mevcuttur.

Aşağıda genel hatlarıyla 6735 sayılı Kanun’a değinildikten sonra, esas konumuz olan Türk soylu yabancıların Türkiye’de çalışma hakkına yer verilecektir.

2. 6735 sayılı Uluslararası İşgücü Kanunu

6735 sayılı Kanunun³⁰ amacı 1.maddede şu şekilde ifade edilmiş-

²⁴ Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. Necla Öztürk, “Challenges Regarding Aliens’ Right to Work Under Turkish Law” (“Yabancıların Çalışma Haklarıyla İlgili Türk Hukukunda Bulunan Kısıtlamalar”), *Human Rights Review*, Volume: III, Issue: 1, June 2013.

²⁵ Ekşi, Uluslararası Koruma, s. 229.

²⁶ Örneğin, 1953 tarihli ve 6197 sayılı Eczacılar ve Eczaneler Kanunu’nun (RG:24.12.1953-8591) 2.madde hükmüne göre, Türkiye’de eczacılık yapmak için Türk vatandaşı olma şartı aranmaktadır; aynı şekilde 1954 tarihli ve 6343 sayılı Veteriner Hekimliği Mesleğinin İcrasına Veteriner Hekimliği Birliğinin ve Odalarının Teşekkül Tarzına ve Göreceği İşlere Dair Kanun (RG.18.03.1954-8661)’un 2. madde hükmü ile veterinerlik mesleği Türk vatandaşlarına hasredilmiştir; 1999 tarihli ve 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun (RG:27.10.1999-23866) 227.maddesi uyarınca, gümrük müşaviri olmak için de Türk vatandaşı olmak şart kılınmıştır.

²⁷ RG: 13.08.2016-29800. Bundan sonra kısaca UİK veya 6735 sayılı Kanun olarak anılacaktır.

²⁸ Yönetmelik taslağı için bkz. <http://www.kib.org.tr/files/downloads/sirkuler/2016719ek1.pdf>, erişim 15.08.2018.

²⁹ Örneğin 6458 sayılı ve 2013 tarihli Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (RG:11.04.2013-28615); 2012 tarihli Yabancı Sağlık Meslek Mensuplarının Türkiye’de Özel Sağlık Kuruluşlarında Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik (RG: 22.02.2012-28212); 2011 tarihli Sağlık Bakanlığı ve Bağlı Kuruluşlarının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (RG: 02.11.2011-28103); 4875 sayılı ve 2003 tarihli Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu (RG: 17.06.2003-25141) vb.

³⁰ UİK’in yürürlüğe girmesiyle 4817 sayılı ve 2003 tarihli Yabancıların Çalışma İzin-

tir: "... uluslararası işgücüne ilişkin politikaların belirlenmesi, uygulanması, izlenmesi ile yabancılara verilecek çalışma izni ve çalışma izni muafiyetlerine dair iş ve işlemlerde izlenecek usul ve esasları, yetki ve sorumlulukları ve uluslararası işgücü alanındaki hak ve yükümlülükleri düzenlemektir". 6735 sayılı Kanun, Türkiye’de çalışmak için başvuran veya çalışan, mesleki eğitim için başvuran veya eğitim gören, staj yapmak üzere başvuruda bulunan veya staj yapan yabancılar ile Türkiye’de geçici nitelikte hizmet sunumu amacıyla bulunan sınır ötesi hizmet sunucusu yabancıları ve yabancı çalıştıran veya çalıştırmak üzere başvuruda bulunan gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır (m.2).

Genel olarak Kanun’a bakıldığında, 4817 sayılı Kanun’da olduğu gibi, yeni UIK’de de yabancıların Türkiye’de çalışabilmesi, çalışma izninin teminine tabi kılınmıştır.³¹ Ancak yeni Kanun ile getirilen birçok yeniliklerin yanı sıra, nitelikli yabancı işgücünün teşvik edildiği de görülmektedir. Örneğin, UIK ile ilk kez Türkiye’de Turkuaz Kart uygulanması hüküm altına alınmıştır (m.11).

Bu bağlamda belirtmek gerekir ki, 6735 sayılı Kanun’un Uygulama Yönetmeliği henüz yayınlanmadığı için, Kanun’un Geçici 1. maddesinin 4. fıkrasında yer alan: *"Bu Kanunun uygulanmasına ilişkin düzenlemeler yürürlüğe girinceye kadar mevcut düzenlemelerin bu Kanuna aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına devam olunur"* hükmü ile Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun’un Uygulama Yönetmeliğinin³² 6735 sayılı Kanun’a aykırı olmayan hükümleri uygulanmaya devam edecektir.

Fakat bir grup yabancı vardır ki, bunların Türkiye’de çalışması, diğer yabancılardan farklı olarak, özel düzenlemeye tabi tutulmuştur. Bu yabancılar, çalışmamızın ana konusunu teşkil eden *"Türk soylu yabancılar"*dır ve bunların çalışmasına ilişkin yasal düzenleme ise, yukarıda da belirtildiği üzere, 2527 sayılı Kanun ile bu Kanun’un Uygulama Yönetmeliği’dir.

leri Hakkında Kanun (RG:06.03.2003-25040) yürürlükten kaldırılmıştır; bundan sonra kısaca 4817 sayılı Kanun veya YÇİHK olarak anılacaktır.

³¹ Doğan, s. 197.

³² RG:29.08.2003-25214.

II. Türk Soylu Yabancıların Çalışma Hakkı

A. Türk Soylu Yabancı Kavramı

2527 sayılı Kanun, Türk soylu yabancılar için Türkiye’de “*yabancıların yararlandıkları haklardan daha fazlasını sağlayan bir düzenleme getirmiştir*”. Daha önce 2510 sayılı İskân Kanunu³³ ile 1934 yılında Türk vatandaşlık hukukuna girmiş ve 1964 yılında 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu³⁴ ile yinelenmiş olan *Türk soylu* kavramı, böylece Yabancılar Hukukuna da girmiş bulunmaktadır.³⁵

Türk hukukunda çeşitli düzenlemelerde³⁶ *Türk soyundan kişiler, Türk soyundan olanlar, Türk soylu yabancılar*³⁷ veya *soydaş*³⁸ gibi kavramlara yer verilmesine rağmen, mevzuatta bu kavram tanımlanmamıştır. Ayrıca, bu kavram tanımlanmadığı gibi, *Türk soyluluğun* tespitinde hangi esasların dikkate alınacağı yönünde de bir açıklık getirilmemiştir.³⁹ Her ne kadar doktrinde⁴⁰ Türk soylu yabancı kavramının tanım-

³³ RG:21.06.1934-2733. “Muhacirlerin ve Mültecilerin Kabulü” başlıklı mülga İskân Kanunu’nun 3. maddesinde “Türk soyundan” ifadesi yer almakta idi.

³⁴ RG:22.02.1964-11638. Mülga 403 sayılı Kanun’un “İstisnai Vatandaşlığa Alınma” başlıklı 7. maddesinin “c” bendinde “Türk soyundan olanlarla, eşleri ve reşit çocukları” ifadesi yer almakta idi.

³⁵ Aybay, s. 96.

³⁶ Başta 2527 sayılı Kanun olmak üzere, 2641 sayılı ve 1982 tarihli “Afganistan’dan Pakistan’a Sığınan Türk Soylu Göçmenlerin Türkiye’ye Kabulüne ve İskânına Dair Kanun”, RG: 19.03.1982-17638; 3835 sayılı ve 1992 tarihli “Ahıska Türklerinin Türkiye’ye Kabulü ve İskânına Dair Kanun”, RG: 11.07.1992-21281vs. Ayrıca, burada belirtmek gerekir ki, Türkiye ile KKTC Hükümetleri arasında 3 Kasım 1999 yılında imzalanmış olan “İki Ülke Vatandaşlarına İlave Kolaylıklar Tanınmasına İlişkin Anlaşma” (RG:06.01.2000-23928) uyarınca, Türkiye’de çalışan ve ikamet eden KKTC vatandaşlarının 2527 sayılı Kanun kapsamından çıkarılarak, daha özel ve elverişli bir statüye kavuşmaları sağlanmıştır.

³⁷ Sadruleşrafi’ye göre kanun koyucu, “Türk soylu yabancı” kavramını tercih ederek, özellikle, “Türk soylu yabancı uyruklu” kavramını kullanmaktan kaçınmıştır. Bunun nedeni ise Türk soylu yabancılar kapsamının geniş tutulmasıdır. Zira Türkiye’de bulunan ve başka devletlerin vatandaşlığında bulunan Türk soylu yabancılar dışında, herhangi bir devlet vatandaşlığına sahip olmayan vatansızlar (heimatlos) yanı sıra, mülteciler de bulunmaktadır; Hüseyin Ali Sadruleşrafi, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hakları” (Çalışma Hakları), Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan, İstanbul 1999, s. 305.

³⁸ Aybay, s. 96.

³⁹ Mustafa Cin, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Özgürlüğü”, *Mevzuat Dergisi*, Nisan 2005, Yıl:8, Sayı:88, <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm>, Erişim 20.05.2018; Baki Erken, “Türkiye’de Yabancıların Çalışma İzinlerine İlişkin Kurallar ve Uygulaması”, *Türk İdare Dergisi*, Haziran 2013-Sayı:476, s. 386.

⁴⁰ “Türk soylu yabancı, Türk babadan olmakla birlikte çeşitli sebeplerle Türk vatan-

lanmasına çalışılmışsa da, günümüzde bu kavramın hukuki bir tanımı bulunmamaktadır.⁴¹ Bu durumda oluşması muhtemel sorulardan biri de hangi yabancıların bu kategoriye alınabileceğinin saptanması olacaktır. Ancak doktrinde bunun kesin bir ölçüsünün bulunmasının güç olduğu⁴² belirtilmiştir.

O halde, kimin Türk soylu olduğuna⁴³ yetkili makamların karar vereceğini söylemek mümkün olacaktır.⁴⁴ Yani, bu noktada idare, uluslararası ilişkileri de kapsayacak şekilde, çeşitli faktörleri dikkate alan bir yaklaşımla konu ile ilgili geniş takdir yetkisini kullanacaktır.

Bununla birlikte, kanun koyucu, *Türk soylu yabancı* kavramını tanımlamak yerine, Türk soylu yabancıların Türkiye’de çalışma hakkı ve şartları yanı sıra, nüfusa kayıt ile ilgili usulî sürece ilişkin bilgilere yer vermeyi tercih etmiştir.

Bu noktada bizim de katıldığımız görüşe göre, kişinin Türk soylu olup olmadığının tespitinde 5543 sayılı ve 2006 tarihli İskân Kanunu’ndan⁴⁵ hareket edilmesinin isabetli olacağı yönündedir. Zira “*bir yabancının Türk soylu olup olmadığının tespiti bakımından farklı kanunların uygulanmasında farklı esasların kabul edilmesi hukuk mantığı ile bağdaşmayacaktır*”.⁴⁶

Yazara göre, Türk soyundan olup olmadığının tespiti, tıpkı göçmenlerde olduğu gibi, İskân Kanunu’nun 7. maddesi uyarınca Bakan-

daşı olmayan veya Türk vatandaşlığını kazanamamış bulunanlar ile Türk soylu ana ve babadan olmakla birlikte Türk vatandaşlığına girememiş bulunanlardır”, Kadir Arıcı, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hakkı”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Ankara 1984,Yıl: 1983-1984, Sayı: 43, s. 50.

⁴¹ Doğan, s. 233.

⁴² Aybay, s. 97.

⁴³ Doktrindeki bir görüşe göre, kişinin Türk soylu olduğunun ispatı herhangi bir ispat şekline tabi kılınmadığı için, yazarın kullandığı eski tabir ile “şekli mahsus” söz konusu olmadığından, Türk vatandaşlığının ispatında olduğu gibi kişi, her yoldan ve her delillerle Türk soylu olduğunu ispat edebilir. Hatta yazar tarafından şahit dinletme gibi, ant içmenin de Türk soyluluğun ispatı açısından söz konusu olabileceği ileri sürülmüştür; Sadruleşrafi, s. 299.

⁴⁴ Cin, <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm>, Erişim, 20.05.2018.

⁴⁵ RG:26.09.2006-26301.

⁴⁶ Doğan, s. 235.

lar Kurulunun⁴⁷ yetkisinde olmalıdır.⁴⁸ Madde hükmüne göre: “1) Göçmen olarak kabul edilecekler bakımından Türk soyundan olmanın ve Türk kültürüne bağlılığın tayin ve tespiti, ilgili bakanlıkların görüşü alınarak Dışişleri Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu⁴⁹ kararı ile yapılır”. Kanaatimizce de *Türk soyluluğun* tespiti, yukarıdaki hükme istinaden yapılmalıdır. Aksi takdirde konu ile ilgili yeknesaklığın söz konusu olamayacağı, dolayısıyla, uygulamada farklı esaslardan hareketle Türk soyluluğun belgelenmesine çalışılacaktır. Böyle bir durumda da hukuki istikrardan söz etmek pek mümkün olmayacaktır.

Ayrıca belirtmek isteriz ki, göçmenlerden farklı olarak, Türk soylu yabancıların Türkiye’de çalışmaları bakımından *Türk kültürüne bağlı olma* şartı aranmamaktadır. Bahsi geçen şart, istisnai yoldan Türk vatandaşlığına alınmak isteyen göçmenlerin *göçmen* statüsünün tespitinde rol oynayan önemli bir husustur.

B. Türk Soylu Yabancı Uygulamasının Nedenleri

Mülga 2003 tarihli ve 4817 sayılı YÇİHK kabul edilmeden önce yürürlükte olan Türk mevzuatında yabancı gerçek kişilerin çalışmaları, 1932 tarihli ve 2007 sayılı Türkiye’de Türk Vatandaşlarına Tahsis Edilen Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun⁵⁰ ile kısıtlanmıştı. Kanun ile otuz kadar küçük el sanatı ve bazı hizmetlerin yabancılar bakımından icra edilmesi söz konusu değildi. Ancak bu sınırlamalar, 1981 yılında kabul edilen 2527 sayılı Kanun ile *Türk soylu yabancılar* bakımından kaldırılmıştır.

Türk soylu yabancıların çalışmasına yönelik özel düzenlemenin çıkarılmasındaki nedene gelince; Türkiye’de yabancı bir devletin vatandaşlığında veya vatansız durumunda çok sayıda Türk soylu kişinin bulunduğu tespit edilmişti. Bunların büyük bir bölümünü Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti vatandaşı Türkler ile Batı Trakyalı Türkler

⁴⁷ 2 Temmuz 2018 tarihli 700 sayılı KHK (Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname) m.174 ile 5543 sayılı İskân Kanunu’nda yer alan “Bakanlar Kurulu” ibaresi “Cumhurbaşkanı” şeklinde değiştirilmiştir”; RG:07.07.2018-30471.

⁴⁸ Doğan, s. 234.

⁴⁹ Bkz. dip.47.

⁵⁰ RG:16.06.1932-2126.

oluşturmakta idi.⁵¹ Hatta Batı Trakya Türklerinin bir kısmı da vatansızlardı, zira Yunan vatandaşlığından çıkarılmışlardı. İşte bu durumda olanların çalışma hakkını dikkate alan kanun koyucu, 1981 yılında 2527 sayılı Kanunu kabul ederek, Türk soylu yabancıların çalışmalarını, diğer yabancılardan farklı olarak, özel düzenlemeye tabi tutmuştur.⁵²

Doktrinde 2527 sayılı Kanun’un kabul edilmesi olumlu karşılanmış ve hatta bu Kanun’un büyük bir ihtiyaca cevap vereceği de ifade edilmiştir.⁵³

Aslında Türk soylu yabancıların, ilgili düzenlemelerdeki şartları yerine getirerek, *göçmen* statüsünde istisnai yoldan Türk vatandaşlığını kazanmaları da genelde söz konusu olabilmektedir.

Ancak doktrindeki bir görüşe göre, Türkiye’ye göç eden bu kişilerin, genellikle, terk ettikleri ülkelerde mal varlıklarını ve akrabalarını arkalarında bıraktıkları bir gerçektir. Türk vatandaşlığına geçtikleri takdirde bu kişilerin, terk ettikleri ülkelerdeki haklarını kaybetme tehlikesiyle karşı karşıya kalabilecekleri ve aynı zamanda Türkiye’de hayatlarını idame ettirmeleri için çalışmaları gerekmektedir. Bu durumda olanların mağduriyetini gidermek amacıyla da özel düzenlemenin kabul edilmesi yoluna gidilmiştir.⁵⁴

Türk soylu yabancıların çalışma hakkının özel olarak düzenlenmesinin⁵⁵ bu somut gerekçeler yanında, millî ve manevi yönünü de

⁵¹ Aybay, s. 97; Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 171.

⁵² Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 171.

⁵³ Bülent Özden, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışması veya Çalıştırılabilmesi”, *Çimento İşveren Dergisi*, İstanbul 1991, C:5, S:3, s. 18; Arıcı, s. 52-53.

⁵⁴ Cin, <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm>, Erişim 18.05.2018.

⁵⁵ Mukayeseli hukukta da, bazı devletlerin benzer uygulamalarını görmek mümkündür. Örneğin; Yunanistan, Almanya ve Finlandiya gibi bazı devletler, kendi vatandaşları ile aynı soydan olan yabancılardan ikamet ve çalışma izni aramayıp vatandaşları ile eşit şartlarda çalışmalarını sağlamaktadır. Bu sayede devlet, kendi vatandaşları ile aynı soydan gelen ancak çeşitli sebeplerle başka devlet vatandaşı olan kişilerle sürekli ilişki sağlayabilmektedir. Finlandiya Yabancılar Kanununda, eski Sovyetler Birliğinden gelen Fin kökenlilere süreli ikamet izni verilmesi özel olarak düzenlenmiştir. Bunun için, izin talebinde bulunanın anne ve babasından birisinin veya büyükanne ve babalardan en az ikisinin Finlandiya vatandaşı olması veya Fin kökenli olduğunun resmi belgelerle ispat edilmesi aranmaktadır (m.48/1); Cin, <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm>, Erişim 18.05.2018. Aynı şekilde Kazakistan Cumhuriyeti’nde de Kazak soylu yabancıların çalışmasına ilişkin özel hükümlere 2011 tarihli ve 477-IV sayılı Göç Hakkında

göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, tarihten gelen köklü bir miras ve soydaşlık bağının yüklediği sorumluluk duygusunun bu düzenlemenin kabul edilmesinde etkili olduğunu da söylemek mümkün olacaktır. Çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olan Osmanlı İmparatorluğunun kaybetmiş olduğu topraklarda yaşayan Türklerle ilgilenmek tarihi bir sorumluluk gereğidir. Türk soylu kişilerin Türkiye’de herhangi bir yabancı ile aynı muameleye tâbi tutulması, bu tarihî ve millî sorumluluklarla bağdaşmamaktadır.⁵⁶ Ayrıca, konunun sosyal yönünü de göz önünde bulundurarak Türkiye’de bulunan Türk soylu yabancılardan, özellikle, temininde güçlük çekilen iş ve meslekler bakımından istifade edilmelidir. Nitekim 2527 sayılı Kanun hükümleri incelendiğinde, Türk soylu yabancılardan istihdamının, vatandaşların çalışmalarını olumsuz yönde etkilemediğini de söylemek mümkün olacaktır.⁵⁷

C. Türk Soylu Yabancılardan Çalışmasına İlişkin Esaslar

1. “Yabancılara Mahsus Kimlik Belgesi”

Türk soylu yabancılardan 2527 sayılı Kanuna tabi kılınarak çalışmaları için, yalnızca Türk soylu yabancılara verilen “Yabancılara Mahsus Kimlik Belgesi”ni temin etmeleri gerekmektedir. Bunun için de bunların, Yönetmeliğin “Kişi hal durumları ve nüfus kayıtları” başlıklı 15.maddesine göre, yabancı nüfus kayıtlarını tesis ettirmeleri gerekmektedir. Hükme göre: “Bunlara ait nüfus kayıtları Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Merkez Nüfus İşlemler Şubesinde açılacak özel kütüklerde tutulur. Nüfus kayıtlarının tesisi için hazırlanmış özel formlar ilgililerce, ellerindeki belgelere göre doldurularak imza edildikten sonra Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğüne gönderilirler. Bu formun doldurulmasına esas olan belgelerin noterden onaylı örneklerinin de evraka eklenmiş olması gereklidir... İlgililer, medeni ve şahsi hallerinde meydana gelecek her türlü değişiklikleri, nüfus mevzuatı ve bu maddenin uygulanmasına ilişkin olarak İçişleri Bakanlığınca çıkartılacak Yönergede belirtilecek esas ve usullere

Kanun’un 38.maddesinde yer verilmiştir (Закон Республики Казахстан от 22 июля 2011 года № 477-IV “О Миграции Населения”; Казахстанская Правда: 06.08.2011- № 247-249).

⁵⁶ Arıcı, s. 50; Sadruleşrafi, s. 302-303.

⁵⁷ Arıcı, s. 50.

göre, nüfus idarelerine bildirmek ve nüfus kayıtlarına işletmekle yükümlüdürler” (Yönetmelik, m.15).

Daha sonra Türk soylu yabancıların İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü 1 Aralık 2006 tarihli ve 2006/19 sayılı Genelgesi’ne⁵⁸ göre *“Yabancılar Mahsus Kimlik Belgesi’ni temin etmeleri söz konusu olacaktır.*

Genelgeye göre, 2527 sayılı Kanuna istinaden Türk soylu yabancıların dosyaları valiliklerce hazırlanır ve İçişleri Bakanlığı’na gönderilir. Genelgenin ekinde ise temin edilmesi gereken belgeler belirtilmiştir. Bu belgeler şunlardır:

1. Vatandaş olduğu Devletin Konsoloslüğundan, Türk soylu olduğuna dair aldığı belgenin aslı veya noterden tasdikli olması,
2. Türk soylu yabancılar için doldurulan *“Yabancıların Nüfus Kayıtlarının Tesisine İlişkin Bildirim”* formundaki bilgilerin kontrolünden sonra fotoğrafın mühürlenmesi ve ilgili bölümün de idarece tasdik edilmesi (form bilgisayar ortamındadır),
3. Diplomanın noterden veya fakülteden tasdik edilmiş olması,
4. Pasaportun tercüme edilmiş ve noterden tasdikli olması,
5. Forma yapıştırılacak olan fotoğrafın son altı ay içerisinde çekilmiş olması ve eklice gönderilecek olan iki adet fotoğrafın da aynı olması,
6. Evli olan Türk soylu yabancıların evliliğine ilişkin belgenin noterden tasdikli olması,
7. İkamet tezkeresi fotokopisinin okunaklı ve noterden tasdikli olması.

Fakat burada dikkatimizi çeken ve hatta karışıklığa yol açabilecek niteliğinde olan bir husustan bahsetmek gerekir: şöyle ki, Genelgenin ekinde ibraz edilmesi gereken belgeler arasında ve hatta ilk sırada, *Vatandaş olduğu Devletin Konsoloslüğundan, Türk soylu olduğuna dair aldığı belgenin aslı veya noterden tasdikli olması* gibi bir belge yer almaktadır. Bu belgeyi garipsememizin nedenini şu şekilde açıklayabiliriz: her devletin *“Türk soyluluk”* ile ilgili farklı yaklaşımı söz konusu olabilir ve

⁵⁸ <https://www.nvi.gov.tr/mevzuat/mevzuat/genelge> Erişim 25.05.2018.

belki de bu yaklaşım, Türkiye'deki yaklaşımla örtüşmeyecektir? Ya da gerçekten Türk soyundan olan bir yabancıya, vatandaşı olduğu devletin konsoloslugu⁵⁹ böyle bir belgeyi vermeye yanaşmayacaktır?

Kısacası, kişinin *Türk soylu* olduğuna dair belgenin yabancı devlet konsolosluklarından temin edilmesi, kanaatimizce, karışıklığa ve belki de adil olmayan bir sonuca yol açacaktır. Zira Türk soyluluğun tespiti-
tine yönelik farklı devletlerin farklı yaklaşımları göz önünde bulundurulacak olursa, konu ile ilgili yeknesaklığın sağlanamayacağı söz konusu olabilecektir. Bu nedenle, *Türk soylulukla* ilgili meselenin çözüme kavuşması, kanaatimizce, göçmen statüsünde olduğu gibi, 5543 sayılı İskân Kanunu hükümlerine tabi kılınmalıdır.

Son olarak belirtmeli ki, Genelgenin ekinde temin edilmesi gereken belgelerin eksiksiz olarak İçişleri Bakanlığına gönderilmesi halinde kişiye, yalnızca Türk soylu yabancılar için düzenlenen "*Yabancılar Mahsus Kimlik Belgesi*" verilebilecektir.

2. Çalışma İznine İlişkin Esaslar

Türk soylu yabancıların çalışma iznine ilişkin esaslar 2527 sayılı Kanun ile bu Kanun'un Uygulama Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Kanun'un "*Çalışma izni verilmesi*" başlıklı 3. madde hükmüne göre: "*Türk soylu yabancıların, kanunlarda Türk vatandaşlarının yapabileceği belirtilen meslek, sanat ve işlerde çalışabilme ve çalıştırılabilmeleri için, özel kanunlarda aranan nitelikleri taşımak ve yükümlülükleri yerine getirmek şartıyla, bu Kanun ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun'a*⁶⁰ göre, İçişleri ve Dışişleri Bakanlıkları ile diğer ilgili bakanlık ve kuruluşların görüşleri alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na⁶¹ izin verilir".

⁵⁹ Konu ile ilgili "bilgi edinme" kapsamında İçişleri Bakanlığı'ndan 16 Ekim 2018 tarihinde alınan yazıya göre, "vatandaşı olduğu devletin konsoloslugundan aldığı Türk soylu olduğuna dair belgenin aslı veya noterden tasdik edilmiş olması gerekmektedir".

⁶⁰ 6735 sayılı ÜİK'in madde 26/1'e göre: "Diğer mevzuatta, 27.2.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun'a yapılmış olan atıflar bu Kanun'a yapılmış sayılır".

⁶¹ Bakanlığın adı Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olarak değiştirilmiştir; "Bazı Cumhurbaşkanlığı Kararnamelerinde Değişiklik Yapılması Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi; Kararname Numarası, 15, madde 1(a), RG: 04.08.2018-30499.

Hükümden de anlaşıldığı üzere, Türk soylu yabancıların Türkiye’de çalışabilmesi için, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’ndan⁶² çalışma izni temin etmeleri gerekmektedir. Çalışma izni türüne⁶³ gelince, 6735 sayılı Kanun’un “**Çalışma izninin istisnai olarak verilebileceği yabancılar**” başlıklı madde 16/1(ç) hükmü uyarınca, İçişleri Bakanlığı veya Dışişleri Bakanlığı tarafından Türk soylu olduğu bildirilen yabancılara istisnai çalışma izni verilmektedir. Bunun için Türk soylu yabancıların Yönetmeliğin “İzin verilebilme şartları” başlıklı 3.maddesinde belirtilmiş şartların yerine getirilmesini belgelemeleri gerekmektedir. Buna göre:

- “1) İçişleri Bakanlığınca kendilerine ikamet izni verilmiş olmak,
- 2) Belirli meslek ve sanatlar için, özel kanunlarda aranan nitelikleri taşıdığı yetkili Türk makamlarından alacağı belgelerle kanıtlamış olmak,
- 3) Eğitim durumunu gösteren yabancı okul veya fakültelerden verilmiş diplomalarının denkliğini Milli Eğitim Bakanlığına onaylatmış bulunmak,
- 4) O mesleği yapmasında güvenlik açısından herhangi bir sakınca bulunmamak ve durumu Bakanlar Kurulunca⁶⁴ tespit edilmiş esaslara uygun olmak,
- 5) Yabancılar için açılacak özel kütüklerde nüfus kayıtlarını tesis ettirdiğini belgelendirmek,
- 6) Mesleki kuruluşlara kayıtlı olmanın zorunlu bulunması halinde üyeliğini belgelendirmek,
- 7) Yabancı ülkelerden alınmış kalfalık, ustalık veya dengi belgelerin Çıraklık Kurulunun görüşü alınarak denkliğine Milli Eğitim Bakanlığınca karar verilmiş olmak,

Şarttır”.

Burada Türk soylu yabancılara istisnai çalışma izni verilmesi hususunda 6735 sayılı Kanun’un madde 16/1(ç) hükmü ile ilgili bir tes-

⁶² Bkz.dip.61.

⁶³ Çalışma izni türleri ile ilgili detaylı bilgi için bkz. 6735 sayılı ÜİK.

⁶⁴ 2017 tarihli ve 6771 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (RG.11.02.2017-29976) ile yapılan değişiklik ile Anayasa Geçici m.21/G’ye göre: “Kanunlar ve diğer mevzuat ile Başbakanlık ve Bakanlar Kuruluna verilen yetkiler, ilgili mevzuatta değişiklik yapıncaya kadar Cumhurbaşkanlığı tarafından kullanılır”.

pitte bulunmayı uygun görmekteyiz. Şöyle ki, madde hükmünden de anlaşıldığı üzere, Türk soylu yabancıların istisnai çalışma iznini temin etmeleri bakımından, bunların İçişleri Bakanlığı veya Dışişleri Bakanlığı tarafından *Türk soylu* oldukları bildirilmelidir. Yani, bildirimde bulunma yetkisi Kanun ile aynı zamanda iki bakanlığa verilmiştir. Kanaatimizce, bu yetkinin tek bir bakanlıkta toplanması, isabetli bir uygulama olabileceği gibi, bildirim sürecinin daha sağlıklı ve seri işleyişine de sirayet edebilecektir.

İstisnai çalışma izni yanı sıra, *serbest çalışma izni* ile çalışmak isteyen Türk soylu yabancıların tabi olacağı mevzuat ile ilgili de Yönetmelikte hüküm bulunmaktadır. Buna göre, serbest çalışma izni verilmiş olan Türk soylu yabancıların iş yeri kurabilmeleri, muayenehane, büro ve yazıhane açabilmeleri Türk vatandaşlarına uygulanan hükümlere tabi kılınmıştır (Yönetmelik, m.14).

3. Türk Soylu Yabancıların Çalışma Hakkının Sınırı

Çalışmamız boyunca sıkça değindiğimiz 2527 sayılı Kanun'un 3. maddesi uyarınca, "*Türk soylu yabancıların, kanunlarda Türk vatandaşlarının yapabileceği belirtilen meslek, sanat ve işlerde çalışabilme ve çalıştırılabilimleri...*" söz konusu olmaktadır. Acaba Türk soylu yabancılar, vatandaşların yapabileceği tüm meslek ve işlerde çalışabilecekler mi?

Bu sorunun yanıtlanması için Kanun'un 1.madde hükmüne baktığımızda, Türk soylu yabancıların çalışma hakkına ilişkin belli bir sınırın getirildiği görülmektedir. Hükme göre: "*Bu Kanunun amacı; Türkiye'de ikamet eden Türk soylu yabancıların ihtiyaç duyulan meslek ve sanatları serbestçe yapabilmelerine, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Güvenlik Teşkilatı hariç olmak üzere kamu, özel kuruluş veya işyerlerinde bu meslek ve sanat dallarında çalıştırılabilmelerine olanak sağlamaktır*". Aynı şekilde Yönetmeliğin 11. maddesinde de: "*Türk soylu yabancılar doktorluk, hemşirelik, avukatlık, mühendislik gibi meslekleri serbestçe veya kamu veya özel kurum, kuruluş veya işyerlerinde yapabilmek veya memur olabilmek için genel veya özel kanunların aradığı Türk vatandaşı olma şartından istisna edilirler. Ancak bunlar Türk Silahlı Kuvvetlerinde veya Güvenlik Teşkilatlarında çalıştırılmazlar*" hükmüne yer verilmiştir.

Yukarıdaki hükümlerden hareketle, Türk soylu yabancılar subay, astsubay, polis, istihbarat görevlisi olamayacaktır. Ancak, güvenlik açısı

sından bir sakınca olmadıkça, Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı kuruluşlarda ve diğer güvenlik birimlerinde sivil memur veya işçi olarak çalışmalarına yasal bir engel bulunmamaktadır. Ayrıca, 2527 sayılı Kanun gereğince, silahlı kuvvetler ve güvenlik teşkilâtı dışındaki bazı önemli görevlerde Türk soylu yabancıların çalışması mümkündür. Örneğin; özel kanunlarda aranan diğer şartları taşıdıkları takdirde, hâkimlik, savcılık, dışişlerinde memurluk gibi işlerde çalışmalarına yasal bir engel bulunmamakla birlikte, bunların çalışma izni almaları gerekmektedir.⁶⁵

Türk soylu yabancıların güvenlik teşkilatında çalışamayacakları kabul edilmekle birlikte, özel güvenlik görevlisi olarak çalışamayacaklarına ilişkin açık bir hükme yer verilmemiştir. Doktrindeki bir görüşe göre, 2004 tarihli ve 5188 sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun’un⁶⁶ 10. maddesinde özel güvenlik görevlilerinin *Türk vatandaşı olma* zorunluluğu açıkça ifade edildiği için, Türk soylu veya normal yabancı statüsünde olsun, bugünkü mevzuata göre yalnızca Türk vatandaşları özel güvenlik görevlileri olarak çalışabilecektir.⁶⁷ Ancak bizim de katıldığımız diğer görüşe göre bu sorunun cevabı, 2527 sayılı Kanun’dan hareketle, Türk soylu yabancıların özel güvenlik görevlisi olarak çalışabilecekleri yönündedir. Zira özel niteliğinde olan 2527 sayılı Kanun, Türk soylu yabancıların güvenlik alanında değil; silahlı kuvvetler ve emniyet teşkilâtında çalışmalarını yasaklamıştır. Zira bu işler, doğrudan ülkenin iç ve dış güvenliğini ilgilendirdiğinden, Türk soylu olsalar da, yabancılar tarafından yapılmalarına izin verilmemiştir. Fakat özel güvenlik görevlilerinin Türkiye’nin değil, yalnızca bağlı bulunduğu kurumun güvenliğinden sorumlu olduğu nazara alındığında, Türk soylu yabancıların özel güvenlik görevlisi olarak çalışmalarına yasal bir engelin olmadığı söylenebilir.⁶⁸

4. Türk Soylu Yabancıların Çalışmaları ile İlgili Diğer Esaslar

a) Çalışma İzninin Süresine İlişkin Esaslar

Yönetmelik madde 7 uyarınca, “İlgiliye, Türkiye’deki ikamet durumuna göre, belirli bir iş için iki yıla kadar çalışma izni verilebilir ve bu izin aynı sürelerle uzatılabilir. İznin uzatılmasına ilişkin başvurular

⁶⁵ Cin, <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm>, Erişim 18.05.2018.

⁶⁶ RG:26.06.2004-25504.

⁶⁷ Çelikel/Öztekin Gelgel, s. 172.

⁶⁸ Cin, <https://www.mevzuatdergisi.com/2005/04a/06.htm>, Erişim 18.05.2018.

verilmiş iznin bitiş tarihinden iki ay önce yapılır. Yapılan işin değiştirilmek istenmesi halinde de yeniden izin alınır”.

Görüldüğü üzere, çalışma izni verilen Türk soylu yabancılar, ancak izin süresince mevzuatın öngördüğü Türk vatandaşı olma şartından istisna edilirler. Demek ki, Türk soylu yabancı statüsünde çalışma hakkı sürekli ve daimi olmayıp, izin ve izin süresiyle bağlı ve bağımlıdır.⁶⁹

b) Mesleki Kuruluşlara Üyelik

Türkiye’de Türk soylu yabancı statüsünde çalışanların mesleki kuruluşlarına üyeliği ile ilgili hem 2527 sayılı Kanun hem de Kanun’un Uygulama Yönetmeliğinde hükümlere yer verilmiştir. Buna göre, özel kanunlarda o mesleğin icra edilmesi için bir meslek kuruluşuna üye olma zorunluluğu söz konusu ise, Türk soylu yabancıların, aynen Türk vatandaşları gibi, ilgili meslek kuruluşlarına kayıtlarını yaptırmakla yükümlü oldukları hüküm altına alınmıştır. Nitekim Yönetmelik madde 9’a göre: “Bu Yönetmeliğin 7. maddesine göre, kendilerine serbest çalışma veya bir kurum veya bir kuruluşta çalıştırılabilmeleri için izin isteminde bulunanlar, mevzuatta o mesleğin yapılması için bir mesleki kuruluşu üye olma zorunluluğu bulunduğu hallerde, üye olduklarını kanıtlayan belgeleri verdikleri takdirde kendilerine çalışma izni verilebilir”. Ayrıca, bunların, girdikleri meslek kuruluşlarının genel kurullarına katılma, seçme ve seçilme dışındaki tüm haklardan yararlanacakları kabul edilmiştir (Kanun m. 4; Yönetmelik m. 9). Bunun yanı sıra, “mesleki kuruluşlardan çıkarılmış olmaları halinde, Türk vatandaşları için doğan sonuçlar bu üyeler için de aynen geçerlidir” (Yönetmelik m. 9).

Sonuç itibarıyla belirtmek gerekir ki, Türkiye’de bir meslek kuruluşu mevcut ise ve o kuruluşu üye olma zorunluluğu getirilmişse, bu Kanun’un uygulanmasında da mesleki kuruluşu üye olma zorunluluğu bulunup, “hatta Yönetmelik açısından çalışma izni başvurusu için öncelikli koşullardandır”.⁷⁰

c) Tabi Olacakları Mevzuat

Türkiye’de çalışan Türk soylu yabancıların tabi olacakları mevzuata ilişkin hüküm, 2527 sayılı Kanun’da yer aldığı gibi, Yönetmelikte

⁶⁹ Sadruleşrafi, s. 306.

⁷⁰ Sadruleşrafi, s. 309.

de yer almaktadır. Buna göre, “kendilerine serbestçe çalışma veya kamu veya özel kurum, kuruluş veya işyerlerinde çalıştırılabilme izni verilenler; personel, sosyal güvenlik, çalışma, çalıştırma, ücret, vergi, izin, sosyal haklar, sağlık kuruluşlarında tedavi ve işyeri statülerine ilişkin diğer konularda, aynı işlerde çalışan Türk vatandaşlarına uygulanan mevzuat hükümlerine tabidirler. Bunlar, Türk vatandaşı olmamaları nedeniyle yukarıda belirtilen konularda farklı bir işleme tabi tutulamazlar. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 3 üncü maddesinin II. fıkrasının A bendi hükmü saklıdır” (Kanun m. 4; Yönetmelik m. 10) .

Hükümden de anlaşıldığı üzere, Türkiye’de çalışma izni verilen Türk soylu yabancılar, aynı işlerde çalışan Türk vatandaşlarına uygulanan mevzuat uyarınca ücret, sosyal güvenlik⁷¹, vergi, izin, sosyal haklar, sağlık kuruluşlarında tedavi ve diğer konularda Türk vatandaşları ile eşit haklara sahiptir. Ayrıca, Kanuna göre, Türkiye’de kamu kesiminde çalışan Türk soylu yabancıların, emekli aylığı alabileceği gibi, diğer sosyal haklardan da yararlanabilecekleri güvence altına alınmıştır.

d) Siyasi Haklardan Yararlanılması

2527 sayılı Kanun’un “Haklarında uygulanmayacak hükümler” başlıklı 7. madde hükmü uyarınca, bu Kanun kapsamında çalışma izni verilmiş Türk soylu yabancılar, izin süresince ikamet ve çalışma ile ilgili kanunların öngördüğü Türk vatandaşı olma şartından istisna edilmekle birlikte, “siyasi haklardan yararlanamazlar”.

Yani, bunların herhangi bir siyasi partiye üye olamayacakları, oy kullanamayacakları ve siyasi partiler lehinde veya aleyhinde propaganda yapamayacakları söz konusu olmaktadır. Ayrıca, “bu amaçla yapılan çalışmaların hiçbir kademe ve aşamasında görev alamayacakları” da hüküm altına alınmıştır (Yönetmelik, m. 17). Ancak, çalışma veya çalıştırılabilmelerine izin verilen Türk soylu yabancıların, mevzuatın öngördüğü esaslar çerçevesinde çalıştıkları resmi veya özel kuruluş ve işyerleriyle ilgili sendikalara üye olabilecekleri kabul edilmiştir (Yönetmelik, m. 18).

⁷¹ Konu ile ilgili geniş bilgi için bkz. Hüseyin Sadruleşrafi, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Sosyal Güvenlik Hakları” (Sosyal Güvenlik Hakları), *DEÜ SBE Dergisi*, Cilt.1, Sayı.1, Yıl:01 Nisan-31 Haziran 1999.

III. Türk Soylu Yabancıların Uygulamada Karşılaştıkları Sorunlar

Türk soylu yabancıların çalışma hakkını incelerken bunların Türkiye’de, diğer yabancılara nazaran, ayrıcalıklı statüye sahip olduklarını yukarıda da belirtmiştik. Fakat ayrıcalıklı statüye rağmen, bunların çalışmaları ile ilgili bazı sorunlarla karşılaştıkları da bir gerçektir.

Kanaatimizce, uygulamada en çok karşılaşılan sorunları türüne göre ikiye ayırmak mümkün olabilmektedir; bunlardan birincisi, Türk soylu yabancı statüsüne ilişkin olup, diğer sorun ise Türk soylu yabancıların belli iş ve mesleklerde çalışabilecekleri ile ilgilidir.

Aşağıda Danıştay 10. Dairesi’nin farklı tarihlerde vermiş olduğu üç kararı⁷² ışığında bu sorunları ele almayı uygun görmekteyiz.

A. Türk Soylu Yabancı Statüsü ile İlgili Sorunlar

Hemen belirtelim ki, bu başlık altında bahsi geçen Danıştay kararlarının yalnızca *Türk soylulukla* ilgili kısımlarına değinilecektir.

Nitekim Danıştay 10. Dairesi’nin 2010 tarihli kararına⁷³ konu olan olayda Türkmenistan⁷⁴ uyruklu ve Türk soylu olan davacının, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olduktan sonra, Türkiye’de avukatlık⁷⁵ mesleğini serbestçe icra edebilmek için 2527 sa-

⁷² Konu ile ilgili tespit ettiğimiz ve çalışmamızda yer verdiğimiz Danıştay’ın her üç kararı da avukatlık mesleğinin icrasına ilişkindir. Fakat belirtmek isteriz ki, avukatlık mesleği dışında yabancılara yasaklanan diğer iş ve mesleklerle ilgili de Türk soylu yabancıların benzer sorunlarla karşılaşabilecekleri söz konusu olabilir. Örneğin 1954 tarihli ve 6343 sayılı Kanun (bkz. dip.26)’un 2. madde hükmü ile veterinerlik mesleği Türk vatandaşlarına hasredilmiştir; 1953 tarihli ve 6197 sayılı Kanun (bkz. dip.26) ile eczacılık mesleğini yapabilmek için Türk vatandaşı olma şartı aranmaktadır (m.2/A) vb. Ancak Türk soylu yabancılar, bu meslekler bakımından “Türk vatandaşı olma” şartından istisna edilmişlerdir. Bkz. yukarıda 2527 sayılı Kanun m.1.

⁷³ Danıştay 10.Daire, E.2007/6534, K.2010/7246, T. 04.10.2010; UYAP Bilgi Bankası. Bu karar için ayrıca bkz. Ekşi, Uluslararası Koruma, 2016, 279-283; Nuray Ekşi, Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular, Beta, İstanbul, 2012 (Temel Konular), s. 120-121; Nuray Ekşi, Milletlerarası Özel Hukuk II Pratik Çalışma Kitabı (Pratik Çalışma Kitabı), 4.Bası, Beta, İstanbul, 2012, s. 125.

⁷⁴ Türkiye’deki üniversitelerde eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilerin kayda değer kısmını Türki Cumhuriyetlerinden gelen Türk soylu öğrenciler oluşturmaktadır; <https://www.ntv.com.tr/egitim/turkiyedeki-yabanci-ogrenci-sayisi-795-bin-962ye-ulasti,OpnWuWDZLkyNsTNv5cZTpg> Erişim 15 Haziran 2018. Çalışmamızda “uyruk” gibi, “vatandaş” kavramına da yer verilmiştir.

⁷⁵ Avukatlık mesleğinin icrası ile ilgili Altuğ’a göre, dünyanın hemen hiçbir yerinde yabancılar avukatlık yapamamaktadırlar. Bunun sebeplerini şu şekilde açıklamak mümkündür: yabancı, memleket kanunlarını bir vatandaş kadar bilemez.

yılı Kanun uyarınca çalışma izni başvurusu yaptığı anlaşılmaktadır. Ancak davacının, Türk soylu olduğunu kanıtlayan bilgi ve belgelerin çalışma izni başvurusuna eklenmediği gerekçesiyle, başvurusu reddedilmiş ve Yönetmeliğin 6. maddesi kapsamında eksik olan evrakın tamamlanması yoluna da gidilmemiştir. Ayrıca Danıştay kararında, “22.08.2006 tarihli İçişleri Bakanlığı yazısından Türkmenistan uyruklu olan davacının “Türk soylu olduğunun anlaşıldığı” ibaresi de yer almaktadır.

Bunun yanı sıra, kararda Türkmenistanlı davacının 2527 sayılı Kanun’un 6. maddesine istinaden Yönetmeliğin 3. ve 15. maddelerine dayanılarak Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü Merkez Nüfus İşlemler Şubesinde tutulan yabancılar özel kütüğüne 16 Haziran 2005 tarihinde kaydolduğu ve adına “Yabancılar Mahsus Kimlik Belgesi”nin düzenlendiği de belirtilmiştir.

Bu bağlamda ayrıca belirtmeli ki, söz konusu belge, yalnızca Türk soylu olan yabancılar verildiği için, davacının, işlemin tesis edildiği tarihten önce Türk soylu olma şartını taşıdığı, bu hususu da Aşkabat Büyükelçiliğine verdiği dilekçede açıkça ifade ettiği anlaşılmaktadır.⁷⁶

Konu ile ilgili Danıştay 10. Dairesi’nin 2010 tarihli ikinci kararında⁷⁷ ise, Türk soylu Makedonya uyruklu olan davacının İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olduktan sonra Türkiye’de

Gerek dil ve gerekse de hukuk öğretimini ülkede yapmadığı için hukuk bilgisi bakımından yetersiz görülebilir. Fakat yabancı, iyi dil biliyor olması ve hukuk öğretimini de Türkiye’de tamamlamış olması, yine de itiraza sebep olabilir. Şöyle ki, belli süre avukatlık yapanlar birçok ülkede hâkim olabilmektedirler ve fakat yabancı, yabancının memur olmaya hakkı bulunmadığından, hâkim olmasına da imkân bulunmamaktadır. Dolayısıyla, yabancıların ülkede avukat olmasına müsaade edilmemelidir; Yılmaz Altuğ, Yabancıların Hukuki Durumu, Menteş Matbaası, 4. Bası, İstanbul, 1971, s. 178; Yabancıların Osmanlı ülkesinde avukatlık yapıp yapamayacakları hakkında her hangi bir hüküm mevcut değildi. Bununla birlikte, yabancıların Osmanlı Hükümeti’nin müsamahasıyla avukatlık yaptıkları ve hatta 1870 yıllarında İstanbul’da bir de Baro kurdıkları görülmüştür, Ökçün, s. 39. Cumhuriyet döneminde ise avukatlık mesleği, hem mülga 1938 tarihli ve 3499 sayılı Avukatlık Kanunu (m.1) (RG:14.07.1938-3959), hem de yürürlükte olan 1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu (m.3) (RG:07.04.1969-13168. Bundan sonra kısaca 1136 sayılı Kanun olarak anılacaktır) ile Türk vatandaşlarına hasredilmiştir.

⁷⁶ Danıştay 10. Daire, E.2007/6534, K.2010/7246, T. 04.10.2010; UYAP Bilgi Bankası; Ekşi (Uluslararası Koruma), s. 282; Ekşi (Pratik Çalışma Kitabı), s. 129.

⁷⁷ Danıştay 10. Daire 2009/13017 E, 2010/2113 K, T. 24.03.2010; UYAP Bilgi Bankası; Hukuk Türk.

avukatlık mesleğini icra etmek için ikamet izni süresinin uzatılması istemli başvurusunun reddine yönelik 6 Mayıs 2008 tarih ve 12036-82591 sayılı İçişleri Bakanlığı işleminin iptali istemiyle dava açılmıştır. Kişinin Türk soylu olduğu ile ilgili Danıştay kararına göre: *“Uyuşmazlığın çözümünde davacının Türk soylu olup olmadığı hususu önem taşıdığından, bu konunun açıklığa kavuşturulması amacıyla Danıştay 10. Dairesi’nce verilen 17.11.2009 tarih ve E:2009/13017 sayılı ara kararıyla, davacının Türk soylu olduğu hususunda bir duraksama bulunup bulunmadığı sorulmuş; davalı İçişleri Bakanlığı tarafından ara kararına verilen cevapta; 1989 yılında Üsküp Başkonsolosluğu’nca, davacı ve ailesinin serbest göçmen olarak ülkemize kabul edilip edilmeyeceğinin tespiti için yapılan mülakatta, davacının ve ailesinin Türk asıllı, Türk kültür ve geleneklerine bağlı olduğu, Türkçe konuştukları hususlarının tespit edildiği, bu nedenle ülkemize serbest göçmen olarak kabul edildikleri, dolayısıyla davacının, Türk soylu olmasının kuvvetle muhtemel olduğu belirtilmiştir. Buna göre; 2527 sayılı Yasa, 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’na göre “özel yasa” niteliğinde olduğundan, Türk soylu olduğu kanaatine varılan davacının Türkiye’de avukatlık mesleğini icra etmesine -vatandaşlık koşulu bakımından- yasal bir engel bulunmamaktadır”⁷⁸.*

Karardan da anlaşıldığı üzere, Türk soyluluğun tespitine yönelik mevzuattaki yasal prosedüre yer verilmediği ve yalnızca 1989 yılında davacı ve ailesinin Üsküp Başkonsolosluğunca mülakata tabi tutulup, bunların ülkeye *serbest göçmen*⁷⁹ olarak kabul edildiklerinden hareketle, yetkili makamca davacının *“kuvvetle muhtemel”* Türk soylu olduğuna kanaat getirilmiştir. Oysaki söz konusu olayda *serbest göçmen* statüsünün tanınıp tanınmayacağı o tarihlerde yürürlükte olan 1934 tarihli ve 2510 sayılı İskân Kanunu’na⁸⁰ göre sonuçlanmalıydı.

Türk soylulukla ilgili Danıştay’ın 2016 tarihli üçüncü kararı⁸¹ incelendiğinde ise, bu karara konu olan uyuşmazlıkta yine Türk soylu

⁷⁸ Bkz. Danıştay 10. Daire 2009/13017 E, 2010/2113 K, T. 24.03.2010; bkz. dip.77.

⁷⁹ Türk hukukunda “göçmen” statüsünde kabul olan kişinin Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olduğu kabul edilir ve fakat bu yönde Türk yetkili makamları karar vermektedir. Bkz. mülga 2510 sayılı İskân Kanunu m.3 (RG.21.06.1934-2733); 5543 sayılı İskân Kanunu, m. 7. Danıştay kararından anlaşıldığı üzere, kişinin, göçmen veya Türk soylu olduğu yönünde Türk yetkili makamlarca yasal prosedüre göre karar verilmemiştir.

⁸⁰ RG. 21.06.1934-2733, 2510 sayılı İskân Kanunu’nun 3. madde hükmü ile göçmen (muhacir) kabulü düzenlenmişti.

⁸¹ Danıştay 10. Daire 2016/390 E, 2016/1209 K, T. 09.03.2016; Karar için bkz. UYAP Bilgi Bankası; HukukTürk.

olduğunu belirten Makedonya vatandaşının İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olduğunu müteakiben İstanbul Barosu’nda avukatlık stajı yapabilmesi için 2527 sayılı Kanun çerçevesinde çalışma izni için başvurduğu ve fakat İçişleri Bakanlığı’nın olumsuz görüşüne istinaden başvurunun olumsuz sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Danıştay’ın bahsi geçen kararında Makedonya vatandaşının Türk soylu olduğu ile ilgili aşağıdaki hükme yer verilmiştir: “...*Davacının Türk soylu olduğuna ilişkin Makedonya Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu tarafından düzenlenen belgenin, davacının beyanı üzerine verildiği görülmekte olup, bu hususta davalı idarece bir değerlendirme yapıp yapılmadığının da, davalı idareden sorulmak suretiyle açıklığa kavuşturulması gerekmektedir*”⁸².

Danıştay’ın bu son kararında da yine kişinin *Türk soylu* olduğuna ilişkin belgenin, kişinin beyanı üzerine Makedonya Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluğu’na verildiği ve yine bu belgenin temininde yasal prosedüre uyulmadığı görülmektedir.

Hal böyle olunca, Danıştay 10. Dairesi’nin her üç kararında da *Türk soylulukla* ilgili yeknesak kuralın yer almadığını söylemek mümkün olacaktır.

Aslında Danıştay’ın ilk kararında Türkmenistan uyruklu davacının 2527 sayılı Kanun ile bu Kanunun Uygulama Yönetmeliği’ne göre gerekli şartları yerine getirerek, İçişleri Bakanlığı’nın 2006/19 sayılı Genelgesi doğrultusunda yalnızca Türk soylu yabancılara verilen “*Yabancılar Mahsus Kimlik Belgesi*”ni temin ettiğini görmekteyiz.

Fakat Danıştay’ın diğer iki kararında ise Makedonya uyruklu kişilerin *Türk soylu* olduğuna dair mevzuatta yer alan prosedüre göre yetkili Türk makamlarından temin edilmesi gereken belgeler ile yapılması gereken işlemlerden bahsedilmemekle birlikte, bunların Türk soylulukla ilgili belgeleri de farklı usullere göre temin ettikleri belirtilmiştir. Oysaki yukarıda da açıklandığı üzere, 2527 sayılı Kanun, Yönetmelik ve Genelgede konu ile ilgili hükümlere yer verilmiştir.

Sonuç itibariyle belirtmek isteriz ki, Türkiye’de Türk soylu yabancı statüsünde çalışmak isteyen kişinin, mevzuata göre *Türk soylu yabancı* olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Bunun için de gerekli şartların

⁸² Bkz. Danıştay 10. Daire 2016/390 E, 2016/1209 K, T. 09.03.2016; bkz. dip. 81.

yerine getirilmesiyle birlikte, yetkili Türk makamından yalnızca Türk soylu yabancılara verilen “Yabancılara Mahsus Kimlik Belgesi” temin edilmelidir. Ancak bu şekilde *Türk soylulukla* ilgili yeknesaklığın sağlanabileceği ve uygulamadaki karışıklığın önlenebileceğini söylemek mümkün olacaktır.

B. Türk Soylu Yabancıların Belli İş ve Mesleklerde Çalışması ile ilgili Sorunlar

Türk soylu yabancıların uygulamada karşılaştıkları bir diğer sorun ise, yukarıda da belirtildiği üzere, bunların belli iş ve mesleklerde çalışmaları ile ilgilidir. Bu soruna dikkat çekmek amacıyla yine Danıştay 10.Dairesinin yukarıda bahsi geçen üç kararı ele alınacak ve fakat burada Türk soylu yabancıların Türk vatandaşlarına hasredilen iş ve meslekleri icra edebilmeleri incelenecektir.

O halde belirtmek gerekir ki, çalışmamızda yer verdiğimiz Danıştay kararlarına konu olan uyuşmazlıklar, Türk soylu yabancıların Türkiye’de *avukatlık*⁸³ mesleğini icra etmeleri noktasında toplanmaktadır. Zira bu mesleğin icrası yabancılar bakımından yasaklanmış ve “*Türk vatandaşı olma*” şartına tabi kılınmıştır.

Örnekteki Danıştay kararlarına dönecek olursak, kararlara konu olan davaların hem Türk soylu yabancılar hem de İdare tarafından açıldığı görülmektedir.

Ancak her üç karara konu olan olaylarda yetkili makam, avukatlık mesleğinin icrası ile ilgili çalışma izni verilmesi hususunda 1969 tarihli ve 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’nun 3.maddesinin “a” bendinde yer alan *Türk vatandaşı olma şartını*⁸⁴ ileri sürerek, Türk soylu yabancıların çalışma izni veya avukatlık mesleğinin icra edilmesi için ikamet izni başvurularını reddetmektedir.

Nitekim Danıştay kararlarında bu husus detaylı olarak ele alınmış ve şu şekilde ifade edilmiştir: “...kural olarak, Türkiye’de *avukatlık* gibi belirli mesleklerin icrası *Türk vatandaşlarına hasredilmiş olup; Türk vatandaşı olmayanların bu alanlarda çalışma olanakları bulunmadığından, bu alanlarda çalışmak için yaptıkları çalışma izni başvurularının reddedilmesi*

⁸³ Bkz. 72.dipnot.

⁸⁴ “Türk vatandaşı olma şartı”, 1136 sayılı Kanun’un 16.maddesinde avukatlık stajına kabul için de aranmıştır.

gerektiği açıktır. Ancak Türk soylu yabancılar bu kuralın istisnasını teşkil etmektedir. Zira 2527 sayılı Kanun, Türk vatandaşlarına hasredilen iş ve mesleklerin Türk soylu yabancılar tarafından da icrasına olanak tanımakta; Türk soylu yabancıları, bu iş ve mesleklerde çalışma koşullarından olan “Türk vatandaşı olma” koşulundan istisna etmektedir. Başka bir anlatımla, 2527 sayılı Kanun, belirli mesleklerin Türk vatandaşlarına hasredilmesine ilişkin mevzuat hükümlerine göre, örneğin 1136 sayılı Avukatlık Kanunu’na göre “özel kanun” niteliğinde bulunmaktadır”⁸⁵.

Karar hükmünden de anlaşıldığı üzere, 2527 sayılı Kanun’un, 1136 sayılı Kanun’a nazaran “özel kanun” niteliğinde olması, Türk soylu yabancıların Türkiye’de avukatlık yapmaları bakımından öncelikli olarak 2527 sayılı Kanun’un uygulanmasını gerektirmektedir. Dolayısıyla Türk soylu yabancılar, mevzuattaki şartları yerine getirdiği takdirde, Türkiye’de avukatlık⁸⁶ mesleğini icra edebileceklerdir.

Son olarak belirtmeli ki, Yönetmeliğin 11. maddesinde de açık bir şekilde Türk soylu yabancıların, gerekli şartları yerine getirerek, avukatlık mesleğini serbestçe yapabilmeleri hüküm altına alınmıştır.

SONUÇ

Çalışmamızda Türk soylu yabancıların Türkiye’de çalışma hakkı ve bu hakkın icrasına ilişkin karşılaştıkları sorunların incelenmesine gayret edilmiştir.

Bu bağlamda, öncelikle, yabancıların Türkiye’de çalışma hakkına değinilmiş ve akabinde *Türk soylu yabancı* kavramı ile *Türk soylu yabancıların çalışması* ele alınıp, *Türk soyluluk* da dâhil olmak üzere, konu ile ilgili bazı tespit ve açıklamalarda bulunulmuştur.

Nitekim Türk soylu yabancıların çalışma hakkından bahsederken görünen o ki, bunların Türkiye’de çalışmaları, diğer yabancılara naza-

⁸⁵ Danıştay 10. Daire 2016/390 E, 2016/1209 K, T. 09.03.2016; Karar için bkz. UYAP Bilgi Bankası; HukukTürk (yukarıda dip.79). Benzer hüküm Danıştay’ın diğer iki kararında da yer aldığından, tekerrürü önlemek amacıyla burada yalnızca Danıştay 10. Dairesi’nin 2016 tarihli kararındaki hükme yer verilmiştir.

⁸⁶ Avukatlık mesleği dışında Türk soylu yabancılar, mevzuatın aradığı şartları yerine getirerek, Türk vatandaşlarına hasredilen diğer meslekleri de icra etme hakkına sahiptirler; bkz. dip.72.

ran, daha ayrıcalıklı statüye tabi tutulmuştur. Bunun nedeni ise belli tarihlerde Türkiye’de çok sayıda yabancı devlet vatandaşı veya vatan-sız statüde Türk soylu yabancının bulunması olmuş ve bu durumu dikkate alan kanun koyucu, 1981 tarihinde 2527 sayılı Kanun’u ve aka-binde bu Kanun’un Uygulama Yönetmeliği’ni kabul etmiştir.

Düzenlemeye göre, Türk soylu yabancılar, *Türk silahlı kuvvetler ve güvenlik teşkilatı* haricinde, gerekli şartların yerine getirilmesi kaydıyla, Türk vatandaşlarına hasredilmiş iş ve meslekler bakımından “*Türk va-tandaşı olma*” şartından istisna edilmişlerdir. Ancak bunların, öncelikle, Türk soylu yabancılara verilen “*Yabancılara Mahsus Kimlik Belgesi*”nin yanı sıra, çalışma iznini de temin etmeleri gerekmektedir.

Mevcut düzenlemeye rağmen, Türk soylu yabancının bazı so-runlarla karşılaştıklarını da belirtmiştik ki, bunların başında ilgili ki-şilerin *Türk soylu* olduğunun tespiti ile Türkiye’de *belli iş ve mesleklerde çalışmaları* gelmektedir.

Nitekim bu sorunların ortaya konulması amacıyla, konu ile ilgili çalışmamızda Danıştay 10. Dairesi’nin üç kararına yer verilmiştir.

Türk soyluluğun tespitine ilişkin Danıştay kararlarına bakıldığında görünen o ki, her üç kararda da *Türk soylulukla* ilgili mevzuatta yer alan yeknesak kural ve prosedüre yer verilmemiştir. Oysaki Türk soy-lu yabancının çalışmaları açısından bunların, mevzuata göre, *Türk soylu yabancı* statüsünde kabul edilmeleri gerekmektedir.

Bunun dışında, Türk soylu yabancının *belli iş ve meslekler* kapsa-mında Türkiye’de *avukatlık* mesleğini icra edebilmeleri, yine Danıştay 10. Dairesi’nin söz konusu kararları ışığında değerlendirilmiştir. Ka-rarlardan da anlaşılacağı üzere, Danıştay, “*özel kanun*” niteliğinde olan 2527 sayılı Kanun’u dikkate alarak, Türk soylu yabancının Türkiye’de avukatlık yapabileceği yönünde yasal bir engelin bulunmadığına hük-metmiştir.

Sonuç itibarıyla belirtmeli ki, Türk soylu yabancının çalışmala-rına ilişkin benzer sorunların önlenmesi amacıyla, yetkili makamların 2527 sayılı Kanun ile bu Kanun’un Uygulama Yönetmeliği’ni ve ayrıca üzerinde durduğumuz Danıştay 10. Dairesi kararlarını da dikkate al-maları isabetli olacaktır.

Kaynakça

- Aksar Yusuf, Teoride ve Uygulamada Uluslararası Hukuk, Seçkin, 3. Baskı, Ankara, 2015.
- Altuğ Yılmaz, Yabancıların Hukuki Durumu, Menteş Matbaası, 4. Bası, İstanbul, 1971.
- Arıcı Kadir, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hakkı”, *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, Ankara 1984, Yıl: 1983-1984, Sayı:43, s. 47-53.
- Aybay Rona, Yabancılar Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2. Bası, İstanbul, 2007.
- Berki Osman Fazıl, Devletler Hususi Hukuku, Cilt:1, Tabiiyet ve Yabancılar Hukuku, Güzel sanatlar Matbaası, 7.Baskı, Ankara, 1970.
- Bulut Nihat, Sanayi Devriminden Küreselleşmeye Sosyal Haklar, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- Cin Mustafa, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Özgürlüğü”, *Mevzuat Dergisi*, Nisan 2005, Yıl:8, Sayı:88
- Çelikel Aysel/Öztekin Gelgel Günseli, Yabancılar Hukuku, Beta, 20.Bası, İstanbul, 2014.
- Çiçekli Bülent, Yabancılar Hukuku, Seçkin, 4.Baskı, Ankara, 2013.
- Doğan İlyas, Devletler Hukuku, Astana Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara, 2013.
- Doğan Vahit, Türk Yabancılar Hukuku, Savaş Yayınevi, Yenilenmiş 2. Baskı, Ankara, 2017.
- Ekşi Nuray, Yabancılar Hukukuna İlişkin Temel Konular (Temel Konular), Beta, İstanbul, 2012.
- Ekşi Nuray, Milletlerarası Özel Hukuk II Pratik Çalışma Kitabı (Pratik Çalışma Kitabı), 4. Bası, Beta, İstanbul, 2012.
- Ekşi Nuray, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku (Uluslararası Koruma), Beta, 4. Baskı, İstanbul, 2016.
- Erken Baki, “Türkiye’de Yabancıların Çalışma İzinlerine İlişkin Kurallar ve Uygulaması”, *Türk İdare Dergisi*, Haziran 2013-Sayı:476, s. 383-414.
- Göğer Erdoğan, Yabancılar Hukuku, Sevinç Matbaası, 2. Bası, Ankara, 1976.
- Ökçün A.Gündüz, Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hürriyeti, Sermaye Piyasası Kurulu, 2. Baskı, Ankara, 1998.
- Özden Bülent, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışması veya Çalıştırılabilmesi”, *Çimento İşveren Dergisi*, İstanbul 1991, C:5, S:3, s. 16-18.
- Öztürk Necla, “Challenges Regarding Aliens’ Right to Work Under Turkish Law” (“Yabancıların Çalışma Haklarıyla İlgili Türk Hukukunda Bulunan Kısıtlamalar”), *Human Rights Review*, Volume: III, Issue: 1, June 2013, s. 25-48.
- Sadrüleşrafi Hüseyin Ali, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Çalışma Hakları” (Çalışma Hakları), Prof. Dr. Nihal Uluocak’a Armağan, İstanbul 1999, s. 295-310.
- Sadrüleşrafi Hüseyin, “Türk Soylu Yabancıların Türkiye’de Sosyal Güvenlik Hakları”

(Sosyal Güvenlik Hakları), *DEÜ SBE Dergisi*, Cilt.1, Sayı.1, Yıl:01 Nisan-31 Haziran 1999, s. 190-230.

Seviğ Vedat Raşit, *Türkiye'nin Yabancılar Hukuku*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1981.

Şener Esat, *Hukuk Sözlüğü*, Seçkin, Ankara, 2001.

Tekinalp Gülören, *Türk Yabancılar Hukuku*, Beta, 8.Bası, İstanbul, 2003.

Tiryakioğlu Bilgin, "Türk Hukukunda Yabancıların Oturma ve Çalışma Hakkı", *AÜHF Dergisi*, Ankara 1997, Cilt:46, Sayı:1, s. 67-84.

İnternet Kaynakları

<http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>

<http://www.danistay.gov.tr/upload/insanhaklarievrenselbeyannamesi.pdf>

http://www.thefullwiki.org/Convention_for_the_Protection_of_Human_Rights_and_Fundamental_Freedoms

<https://bozbel.files.wordpress.com/2013/01/tc3bcrk-hukuk-lc3bcgatc4b1.pdf>

<https://www.nvi.gov.tr/mevzuat/mevzuat/genelge>

<https://www.ntv.com.tr/egitim/turkiyedeki-yabanci-ogrenci-sayisi-795-bin-962ye-ulasi,OpnWuWDZLkyNsTNv5cZTpg>

